

УДК 37.091.214:316.346.3:329.78(477)
DOI: 10.31499/2618-0715.2 (7).2021.244648

ПРОГРАМА «МОЛОДІЖНИЙ ПРАЦІВНИК» ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Пеша Ірина, кандидат педагогічних наук, директор, Державний інститут сімейної та молодіжної політики
ORCID 0000-0001-8367-2010
E-mail: pesh_iv@ukr.net

У статті представлено аналіз результатів впровадження навчальної програми «Молодіжний працівник» за період 2014-2021 роки. За результатами аналізу реалізації програми визначено основні умови організації національної системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців по роботі з молоддю: неформальна освіта; тематичне навчання; підготовлена команда національних тренерів; науково-методичний супровід; міжсекторальне та міжвідомче партнерство; поєднання навчання і практики.

Ключові слова: навчальна програма, молодіжний працівник, молодіжна робота, молодіжна політика, неформальна освіта.

The program «Youth worker» as an efficient tool for the implementation of the youth policy in Ukraine

Piesha Iryna, PhD in Pedagogy, director, State Institution of Family and youth policy
ORCID 0000-0001-8367-2010
E-mail: pesh_iv@ukr.net

In the article there has been presented the analysis of results for implementation of the educational program «Youth worker» for the period of 2014-2021. The aim of the program implementation is the development of the national system for training and skills enhancement of specialists in the youth sphere as well as youth activists – youth workers.

There have been identified major approaches in the training system of the youth workers: means of the non-formal education, three training levels (basic, specialized, for trainers); common trainings for representatives of the state and public sectors; implementation on the national, regional and local levels; interdepartmental interaction; information support.

The program «Youth worker» is being implemented by the Ministry of youth and sport of Ukraine in collaboration with the State institute for family and youth policy and the Development program of the UN in Ukraine (UNDP). The program is being implemented through organization and conducting of educational trainings, a contest for the best practices of work with youth in Ukraine, an all-Ukrainian forum of youth workers, youth exchanges.

Based on the results of the analysis of the «Youth worker» program implementation, there have been identified main conditions for organization of the national system for training and skills enhancement of specialists in the youth sphere: non-formal education as per the 3-level unit system; making up educational topics in accordance with the needs of the youth audience and specialists, who work with youth; a team of national trainers, who are coaching youth workers; scientific and methodological support of the program; collaboration between executive authorities, state facilities and institutions, NGOs, international organizations and funds, scientific and educational institutions; combination of training and practice (trainings, the contest for the best practices, experience sharing on youth forums and through youth exchanges).

The results of the program implementation is the definition of the term «youth worker», given in the Law of Ukraine «On the basic principles of the youth policy», the definition of standardization terms and specialized training procedures for youth workers in Ukraine.

Keywords: educational program, youth worker, youth work, youth policy, non-formal education.

Постановка проблеми. Відповідно до Рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи про молодіжну роботу CM/Rec(2017)4 необхідною умовою розвитку молодіжної роботи в країні є створення узгодженої та гнучкої системи навчання та підготовки молодіжних працівників, які працюють на платній чи добровільній основі, що враховує існуючу практику, різноманітність молодіжної роботи та використовує нові тенденції та сфери діяльності [17].

Оскільки молодіжна робота не визнана в Україні як вид професійної діяльності, підготовка фахівців, які працюють у молодіжній сфері, та молодіжних активістів здійснюється переважно засобами неформальної освіти. Починаючи з 2014 року Міністерством молоді та спорту України у партнерстві з Державним інститутом сімейної та молодіжної політики і Програмою розвитку ООН в Україні реалізується навчальна програма «Молодіжний працівник» заснована на принципах неформальної освіти.

Метою реалізації програми «Молодіжний працівник» в Україні є формування регіональної молодіжної політики та створення умов для всебічної самореалізації молоді в різних сферах суспільного життя, розкриття її потенціалу, захист інтересів і прав молоді.

Напрями реалізації програми:

– система підготовки молодіжних працівників (представників державних установ і громадських організацій, які працюють з молоддю) засобами неформальної освіти;

– обмін досвідом щодо реалізації молодіжної політики на місцевому рівні за активної участі молоді;

– активізація участі молоді у формуванні молодіжної політики та участі у житті громади.

Реалізація програми здійснюється шляхом організації і проведення тренінгів базового, спеціалізованого рівнів, тренінгів для тренерів, конкурсу кращих практик молодіжної роботи в Україні, Всеукраїнського форуму молодіжних працівників і працівниць, молодіжних обмінів. Порядок організації та проведення заходів в рамках програми регулюється наказом Міністерства молоді та спорту [14]. Програма є дієвим інструментом суспільного і політичного визнання молодіжної роботи в Україні [10, с.47].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам використання засобів неформальної освіти при підготовці та перепідготовці викладачів та фахівців соціальної сфери присвячено наукові роботи Голубенко Т. [1], Лук'янової Л. [9], Пантук Т. [12], Черевко С. [18]. У дисертаційному дослідженні Жихорської О. представлена модель формування професійної компетентності фахівців в умовах інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти [3].

Теоретичні та практичні основи запровадження програм неформальної освіти молоді стали предметом наукових досліджень Деркач Ю. [2], Журавель Т. [4], Заярної В. [5], Павлик Н. [11], Рогозиної Ю.

В той же час потребує наукової деталізації питання формування професійної компетентності представників державних органів та установ і громадських об'єднань, які працюють з молоддю, засобами неформальної освіти. А також умови налагодження ефективної взаємодії державних та молодіжних громадських інституцій щодо соціального становлення молоді.

Мета статті – проаналізувати досвід впровадження навчальної програми «Молодіжний працівник» в Україні як системи підготовки молодіжних працівників засобами неформальної освіти, визначити вплив програми на формування молодіжної політики на місцевому рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впровадження програми «Молодіжний працівник» було розпочато у 2014 році за ініціативи Міністерства молоді та спорту України та підтримки Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні (UNDP). Організаціями-партнерами реалізації програми на етапі розробки були: Міністерство молоді та спорту України; Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні (UNDP); Державний інститут сімейної та молодіжної політики; Український молодіжний форум.

Програма «Молодіжний працівник» передбачала створення загальнонаціональної державної системи підготовки (підвищення кваліфікації) активістів-волонтерів і державних службовців, які реалізують молодіжну політику та організують молодіжну роботу. Зокрема передбачалося досягнення таких цілей:

- підготувати молодіжних працівників до молодіжної роботи на місцевому рівні;
- підвищити рівень молодіжної участі у формуванні та реалізації молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях;
- організувати молодіжну роботу в громадах за активної участі молоді.

Розробка і апробація базових принципів методичного та організаційного забезпечення програми «Молодіжний працівник» здійснювалася Державним інститутом сімейної та молодіжної політики у 2014-2015 роках в рамках проекту Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні (ПРООН) за активної підтримки Міністерства молоді та спорту України.

Інститутом у 2014 році було розроблено *Концепцію навчальної програми молодіжних працівників*, що визначала напрями та завдання діяльності молодіжних працівників, перелік знань і навичок, необхідним фахівцям, які працюють з молоддю на регіональному та місцевому рівнях.

Відповідно до Концепції *метою діяльності* молодіжного працівника було визначено формування регіональної молодіжної політики з метою створення умов для всебічної самореалізації молоді в різних сферах суспільного життя, розкриття та реалізації її потенціалу, захист інтересів і прав молоді.

Напрями діяльності молодіжного працівника:

- реалізація державної молодіжної політики на регіональному та місцевому рівні;
- забезпечення і розвиток взаємозв'язку державних органів регіонального і місцевого рівня у процесі реалізації державної молодіжної політики;
- забезпечення і розвиток взаємозв'язку державних органів, молодіжних об'єднань та неформальних молодіжних спільнот на регіональному і місцевому рівні;
- сприяння координації роботи молодіжних колективів та об'єднань;
- розробка і реалізація соціально значущих молодіжних проектів та програм;
- надання консультативної допомоги підліткам, молоді, молодій сім'ї (правовий, соціальної, психологічної, профорієнтаційної, оздоровчої та ін.);

– збір інформації про становище молоді в регіоні (формування «соціального паспорту» молоді).

Для реалізації означених завдань і напрямів молодіжний працівник повинен *знати*: законодавство України у сфері молодіжної політики; постанови, розпорядження, накази та інші нормативні документи, що регулюють молодіжну політику і молодіжну роботу; методи соціального проектування та організації соціально-спрямованої діяльності; вітчизняний і зарубіжний досвід практичної роботи з молоддю.

Молодіжний працівник повинен володіти *навичками*: організації соціальної діяльності; моніторингу й аналізу подій у молодіжному середовищі; розробки та реалізації соціальних, творчих, освітніх молодіжних проектів і програм; підготовки та проведення масових заходів; здійснення соціальних комунікацій і загальної комунікативної компетентності; організації інформаційно-комунікаційних заходів щодо популяризації сутності, принципів, напрямів, програм, конкретних проектів з реалізації державної молодіжної політики.

На етапі розробки проекту програми була передбачена трирівнева система підготовки молодіжних працівників: програма базового рівня, тематичні навчальні модулі (наразі – спеціалізовані навчальні тренінгові програми), програма підготовки тренерів (тренінг для тренерів). Зокрема, передбачено проведення спільного навчання фахівців державних структур та установ і представників громадських об'єднань (50%/50%), що є дієвим механізмом реалізації молодіжної роботи на місцевому і регіональному рівнях.

Основні завдання базового тренінгу програми:

- забезпечити учасників необхідним базовим рівнем знань для успішної реалізації молодіжної політики та організації молодіжної роботи;
- налагодження ефективного діалогу між представниками державних структур і громадським сектором.

Учасники тренінгу вчать оцінювати потреби і ресурси свого регіону, населеного пункту та розробляти проекти і програми, спрямовані на вирішення пріоритетних завдань у власному населеному пункті або громаді, залучати активну молодь до вирішення проблемних питань. Один із навчальних модулів тренінгової програми базового рівня навчає молодіжних працівників налагодженню комунікацій і організації молодіжної роботи.

Проходження навчання за базовою програмою є умовою участі у спеціалізованих тренінгах, тематика яких визначається відповідно до запитів і потреб молодіжної аудиторії.

Участь в заходах програми можуть брати представники державних установ і громадських організацій – є ряд критеріїв відбору, які офіційно визначені та оприлюднені. Умови відбору обов'язково доводяться до відома кандидатів на участь або в оголошенні про захід або ж у заявці на участь. Претенденти, які отримали відмову участі у заходах програми, звертаються до організаторів і отримують вмотивовану відповідь щодо обставин відмови.

Програма «Молодіжний працівник» орієнтована на побудову молодіжної роботи за активної участі молоді в умовах децентралізації влади та є дієвим інструментом впровадження молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях. Унікальність програми:

- спільне навчання представників державних структур та громадських організацій, у результаті якого на місцевому рівні формується «молодіжна команда»;
- програма реалізується на державному, регіональному та місцевому рівнях;
- партнерська взаємодія Міністерства молоді та спорту, місцевих державних адміністрацій, наукової установи, громадських організацій, міжнародних партнерів є основою стійкості і перспективності розвитку;
- ресурси на проведення заходів передбачені не лише у державному бюджеті, а також виділяються на місцевому рівні, як з місцевих бюджетів так і за рахунок проектів, спонсорських коштів;
- тематика навчання формується відповідно до запитів молодіжної аудиторії та фахівців, які працюють з молоддю;
- активна участь молодіжних лідерів у реалізації молодіжних проектів і розширенні регіонів впровадження програми;
- різні форми обміну щодо ефективних молодіжних практик: конкурс кращих практик молодіжної роботи, Всеукраїнський форум молодіжних працівників і працівниць, молодіжні обміни, інтернет ресурси;
- проекти, що розробляються та реалізуються молодіжними працівниками, передбачають узгодження реалізації молодіжних проблем з реальними ресурсами громади.

Унікальність програми «Молодіжний працівник» полягає у тому, що вона є загальнонаціональною і реалізується на національному, регіональному і місцевому рівнях, що є гарантією її життєздатності та ефективності.

На *державному рівні* активним партнером і «замовником» програми є Міністерство молоді та спорту України. Порядок реалізації програми регулюється наказом Міністерства молоді та спорту України «Про затвердження Порядку реалізації програми «Молодіжний працівник» від 19.09.2018 № 4334.

Відповідно до наказу основною метою програми є «сприяння підвищенню рівня компетентностей фахівців молодіжної сфери, зокрема підвищенню кваліфікації державних службовців, створення сприятливих умов для ефективного розроблення та реалізації обґрунтованої молодіжної політики в Україні» [14].

Державна підтримка забезпечує бюджетне фінансування окремих пунктів програми, зокрема: оплату роботи тренерів на регіональному рівні, фінансування організації тренінгів в тих регіонах, де немає належної підтримки з боку представників влади, забезпечення роботи сайту програми, проведення Всеукраїнського форуму молодіжних працівників і працівниць, міжнародних молодіжних обмінів. Кошти на реалізацію цих завдань передбачені Державною цільовою соціальною програмою «Молодь України».

За підтримки міжнародних партнерів (UNDP, USAID, UNISEF) розроблено концепцію програми «Молодіжний працівник»; підготовлено програму та проведено навчальні тренінги з підготовки команди регіональних тренерів, які наразі проводять навчання молодіжних працівників на місцевому рівні; розроблено і апробовано тренінгові програми базового рівня та спеціалізовані тренінгові програми.

Партнером реалізації програми є наукова установа – Державний інститут сімейної та молодіжної політики, що забезпечує інформаційну та науково-методичну підтримку реалізації програми; науково-методичний супровід організації та проведення тренінгів і заходів у регіонах; узгодження роботи тренерської команди; моніторинг проведення тренінгів; формує базу даних молодіжних працівників та регіональних тренерів. Інститут забезпечує сертифікацію навчання в рамках програми: учасники, які успішно пройшли навчальний курс, отримують свідоцтва встановленого зразка.

Проте рушійною силою програми є команда молодіжних працівників, що сформувалася із молодих людей з різних регіонів України, які представляють різні заклади і установи. Започаткували командну роботу у молодіжній сфері учасники перших навчальних тренінгів і семінарів з планування і розробки концепції та стратегії програми «Молодіжний працівник». Зараз це впливова команда, що формує завдання та лобіює реалізацію молодіжної політики на рівні Верховної Ради України, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

На регіональному рівні діє команда тренерів, які пройшли відповідну підготовку і, за потреби, проводять базові та спеціалізовані тренінги у містах та селах областей, в яких самі живуть (або ж у сусідніх регіонах). Тренінги проводяться безпосередньо для молодіжних працівників окремих населених пунктів або районів, що забезпечує мобільність організації навчання та економію коштів на оплату проїзду та проживання учасників (що є важливим, враховуючи обмежені ресурси, які виділяються на молодіжну роботу).

Представники молодіжної команди програми, які працюють у регіональних органах влади, лобіюють підтримку молодіжних ініціатив та молодіжної участі на регіональному та місцевому рівнях.

Навчальні тренінги на місцевому рівні організують молодіжні працівники (спеціалісти державних установ або ж представники громадських організацій), залежно від потреби на рівні області, району, населеного пункту, громади.

З метою обміну досвідом і мотивації молодіжної участі щорічно поводить конкурс кращих практик молодіжної роботи. Під кращою практикою молодіжної роботи мається на увазі проект, програма, діяльність або ініціатива в молодіжній сфері, під час здійснення якої отримано позитивні практичні результати [7].

Перший конкурс було проведено у 2017 році і на нього було подано 100 практик молодіжної роботи з різних регіонів України від організацій з державного та громадського сектору. До участі у конкурсі 2018 року вже було надіслано 173 молодіжні проекти; 2019 – 157, 2020 – 144 проекти. За результатами конкурсу готується Каталог кращих практик молодіжної роботи в Україні, який розповсюджується у друкованому та електронному вигляді.

З метою підтримки ефективних форм співпраці та мережування серед молодіжних працівників у листопаді 2017 року Перший всеукраїнський форум молодіжних працівників і працівниць у м. Харкові за участі 120 учасників. Молодіжні форуми проводяться щорічно, участь у них беруть молодіжні працівники та фахівці молодіжної сфери з різних регіонів України. Форум є майданчиком обговорення перспективних напрямів реалізації молодіжної політики та організації молодіжної роботи в Україні та обміну кращими практиками роботи з молоддю.

Ще однією умовою ефективності програми «Молодіжний працівник» є її інформаційне забезпечення: заходи, що реалізуються в рамках програми, висвітлюються на сайті Міністерства, сайті програми «Молодіжний працівник», сторінці групи молодіжних працівників у Фейсбук.

На сайті програми: анонуються повідомлення про тренінги та заходи; оформлюються заявки на участь у тренінгах та Молодіжних форумах; розміщуються інформаційні та методичні матеріали на допомогу молодіжним працівникам. Цікава розробка 2020 року – опція «знайди молодіжного працівника» – на сайті можна отримати інформацію про молодіжних працівників, які пройшли підготовку за програмою і працюють у регіонах.

Дієвим надбанням програми «Молодіжний працівник» є об'єднання партнерів різних сфер діяльності, що формує міжвідомчий та міжсекторальний підходи у молодіжній роботі. Оцінити партнерську взаємодію можна за переліком організацій та установ, які стали ініціаторами молодіжних проектів, поданих на конкурс кращих практик молодіжної роботи у 2019 році.

Усього на конкурс було подано 143 молодіжні проекти, з них дві третини інститутами громадянського суспільства (91 проект або 63% від загальної кількості поданих на конкурс) [8, с.18-19]. Від громадського сектору ініціаторами подання проектів стали переважно громадські організації (49 заявок або 34 % від загальної кількості). Проекти також надійшли від молодіжних рад та парламентів (16 заявок); благодійних організацій та фондів (9); молодіжних центрів (6); молодіжних ініціативних груп (5); фондів та проектів (2); клубів, який працює з молоддю (1); товариств з обмеженою відповідальністю (1).

На конкурс 2019 року надійшло 52 проекти (36 % від загальної кількості) від державних установ, організацій, закладів, а саме: молодіжні центри (17 заявок); заклади освіти (13), серед них: заклади вищої освіти (6 заявок), навчально-виховні комплекси (3), заклади професійно-технічної освіти (2), заклад загально середньої освіти (1), коледж (1); органи виконавчої влади та місцевого самоврядування (11 заявок), серед них: міські ради/управління/відділи міських рад (6 заявок), управління обласної державної адміністрації (2), сільська рада (2), відділ виконавчого комітету ОТГ (1); бібліотеки (11); заклади позашкільної освіти, які працюють з дітьми та молоддю (2); служба у справах дітей, молоді та спорту (1), центр адаптації молоді з обмеженими можливостями (1).

До початку процесу децентралізації влади в Україні робота з молоддю «закінчувалася» на рівні міст і районів де була створена молодіжна інфраструктура та певною мірою забезпечувалися можливості самореалізації та розвитку для молодої людини. У сільських населених пунктах робота з молоддю (не враховуючи роботу в закладах освіти) практично не проводилася. У контексті процесу децентралізації програма «Молодіжний працівник» активізує молодіжну роботу у сільській місцевості. Спеціалізований навчальний семінар «Молодіжна політика в ОТГ» (розроблений за підтримки ПРООН) орієнтований на формування молодіжної політики за участю молоді в територіальних громадах.

Окрім активізації молодіжної участі та формування команди молодіжних працівників, підготовлених на регіональному та місцевому рівнях, вагомим досягненням програми є те, що росте зацікавленість і підтримка молодіжної роботи та молодіжних ініціатив з боку представників місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Якщо на початку реалізації програми (2014-

2016 роки) переважна більшість тренінгів проводилася за рахунок фінансування з державного бюджету, то останнім часом навчання проводиться за рахунок коштів, передбачених місцевими бюджетами на підготовку молодіжних працівників у регіонах, а також за рахунок проектних і спонсорських коштів. Така тенденція демонструє затребуваність і ефективність програми.

Дієвий вплив програми «Молодіжний працівник» на реалізацію державної політики у молодіжній сфері засвідчує законодавче закріплення її результатів. Так Законом України «Про основні засади молодіжної політики» введено термін «молодіжний працівник» (стаття 1, пункт 13), який визначає фахівців, які здійснюють молодіжну роботу і пройшли курс спеціалізованої підготовки [15].

Здійснення підготовки фахівців, які працюють з молоддю, насамперед шляхом реалізації програми «Молодіжний працівник», починаючи з 2019 року, є одним із завдань діяльності Уряду. Так Планом пріоритетних дій Уряду України на 2021 рік передбачено підвищення рівня фахової компетентності понад 650 фахівців, які працюють з молоддю та взяли участь у програмі «Молодіжний працівник» (п.14.3 «Активна молодь») [13].

Результати впровадження програми «Молодіжний працівник» є одним із показників оцінки ефективності діяльності голів обласних державних адміністрацій в рамках експериментального проекту Кабінету Міністрів України щодо проведення щокварталу моніторингу та оцінки ефективності діяльності голів обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій [16]. У рамках експерименту обласні та Київська міська державні адміністрації щоквартально надають Кабінету Міністрів України дані за показником 10 «Кількість молодіжних працівників, підготовлених відповідно до Порядку реалізації програми «Молодіжний працівник», затвердженого наказом Мінмолодьспорту від 19 вересня 2018 р. № 4334».

Програма «Молодіжний працівник» є дієвим проектом національного рівня, який впевнено і послідовно впливає на впровадження молодіжної роботи на регіональному та місцевому рівнях за активної участі молоді. Програма є цілковитим лідером у формуванні молодіжної політики України.

За результатами оцінювання програми, проведеного у 2019 році на замовлення ПРООН в рамках проекту «Громадянське суспільство задля розвитку прав людини та демократії в Україні» [6], на думку респондентів, основні елементи програми, що сприяють молодіжній політиці, є:

- комплексна навчальна програма для молодіжних працівників, що сприяє професіоналізації молодіжної роботи та розширенню можливостей працівників;
- найбільша професійна спільнота молодіжних працівників в Україні, що сприяє налагодженню мереж та розвитку партнерства, а також подальшому професійному розвитку (особливо – група у мережі Facebook);
- найбільша платформа для зустрічі молодіжних працівників в Україні (щорічний форум молодіжних працівників).

Аналіз практики впровадження програми «Молодіжний працівник» у 2014-2021 роках дозволяє визначити основні умови організації національної системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців по роботі з молоддю, а саме:

- неформальна освіта за модульною трирівневою системою: тренінгові програми базового, спеціалізованого рівня та тренінги для тренерів;

- формування тематики навчання відповідно до потреб молодіжної аудиторії і фахівців, які працюють з молоддю;
- підготовлений пул національних тренерів, які проводять підготовку молодіжних працівників в регіонах та окремих населених пунктах;
- науково-методичний супровід програми;
- партнерство органів виконавчої влади (Міністерства, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування), державних структур та установ, громадських організацій, міжнародних організацій та фондів, наукових та освітніх установ;
- об'єднання навчання і практики – тренінгові навчання, конкурс кращих практик, обмін досвідом на молодіжних форумах та організація молодіжних обмінів.

Дотримання цих умов є запорукою життєздатності і подальшого розвитку програми «Молодіжний працівник» як дієвого інструменту реалізації молодіжної політики в Україні за активної участі молоді. Напрацювання програми є підґрунтям розбудови національної системи професійної підготовки фахівців до роботи з молоддю, що об'єднує засоби формальної та неформальної освіти.

Системна підготовка та підвищення кваліфікації молодіжних працівників в Україні передбачена Законом України «Про основні засади молодіжної політики» [15]. Зокрема закон визначає необхідність розробки та нормативного врегулювання таких питань:

- стандарти оцінки якості підготовки молодіжних працівників (статті 8, пункт 2 підпункт 12);
- порядок спеціалізованої підготовки молодіжних працівників (стаття 1 пункт 13);
- порядок, критерії та вимоги щодо залучення установ та організації до здійснення підготовки та підвищення кваліфікації молодіжних працівників (стаття 1, пункт 2, підпункт 11).

Перспективою розвитку і поширення в Україні результатів Програми «Молодіжний працівник» є офіційне визнання професії «молодіжний працівник» і внесення до Національного класифікатора професій України. Також на часі формування системи професійної підготовки молодіжних працівників, що передбачає поєднання засобів формальної освіти фахівців у закладах вищої освіти і засобів неформальної освіти із залученням установ та організацій, що відповідають певним кваліфікаційним вимогам.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у зазначеному напрямку. Програма «Молодіжний працівник», яку було розпочато у 2014 році в рамках реалізації міжнародного проекту, наразі є національною програмою підготовки представників державних структур та громадських організацій у молодіжній сфері. Програма реалізується на національному, регіональному та місцевому рівнях засобами неформальної освіти. Основне досягнення навчання – активізація молодіжної участі у реалізації молодіжної політики та організації молодіжної роботи на регіональному та місцевому рівнях, що впроваджується на принципах обґрунтованості, партнерства, міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії.

Подальшого дослідження потребує аналіз умов формування національної системи професійної підготовки фахівців молодіжної сфери, що об'єднує засоби формальної та неформальної освіти та будується на компетентнісному підході.

СПИСОК ВИОКРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голубенко Т.О. Формальна та неформальна освіта майбутніх соціальних працівників. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 11, Соціальна робота. Соціальна педагогіка* : збірник наукових праць. Київ, 2017. Вип. 23. С. 153–158.
2. Деркач Ю. Неформальна освіта як умова неперервного навчання молоді. *Вісник Львівського університету*. 2008. №23. С. 17–22. URL: <file:///C:/Users/User1/Downloads/5785-11206-1-PB.pdf> (дата звернення: 19.05.2021).
3. Жихорська О.В. Формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 20 с.
4. Журавель Т., Рогозина Ю. Неформальна освіта як інструмент підвищення лідерського потенціалу учнів ПТНЗ. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1-2 (20-21). С. 171–187. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/23725/1/T_Zhuravel_Y_Rogozna_PLP_SPSR_IL.pdf (дата звернення: 17.05.2021).
5. Заярна В. Особливості розбудови міжнародного співробітництва у сфері неформальної освіти дітей та учнівської молоді у ЄС: організаційно процесуальний аспект. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 6. С. 230–239.
6. Звіт за результатами оцінювання Програми «Молодіжний працівник». Програма розвитку ООН в Україні в рамках проекту «Громадянське суспільство задля розвитку прав людини та демократії в Україні». 2020. URL: <https://youth-worker.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/oczinyuvannya-programy-molodizhnyi-pracivnyk-2014-2019.pdf> (дата звернення: 17.05.2021).
7. Каталог кращих практик молодіжної роботи в Україні – 2017. URL: youth-worker.org.ua/library/katalog-krashhyh-praktyk-molodizhnoyi-roboty-v-ukrayini-2017/ (дата звернення: 19.05.2021).
8. Каталог кращих практик молодіжної роботи в Україні – 2019. URL: <https://youth-worker.org.ua/library/katalog-krashhyh-praktyk-molodizhnoyi-roboty-v-ukrayini-2019/> (дата звернення: 19.05.2021).
9. Лук'янова Л.Б. Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: теоретичний і методичний аспекти: монографія. Київ: ІПООД НАПН України, 2016. 265 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/710017/1/2016_monograph_Lukianova.pdf (дата звернення: 17.05.2021).
10. Молодіжна робота: запитання та відповіді. Навчально-методичний посібник для фахівців, які працюють з молоддю. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2020. 59 с. URL: <https://dismp.gov.ua/molodizhna-robota-zapytannia-ta-vidpovidi/> (дата звернення: 16.05.2021).
11. Павлик Н.П. Теорія і практика організації неформальної освіти молоді. Навчальний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 162 с.
12. Пантюк Т. І. Неформальна освіта як складова освіти впродовж життя: сутність, значення, перспективи. *Іноватика у вихованні*. Рівне, 2018. Вип. 8. С. 40–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2018_8_6 (дата звернення: 19.05.2021).

13. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 276-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-prioritetnih-dij-uryadu-na-2021-s240321> (дата звернення: 19.05.2021).
14. Про затвердження Порядку реалізації програми «Молодіжний працівник»: затв. наказом М-ва молоді та спорту України від 19.09.2018 № 4334. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1178-18#Text> (дата звернення: 19.05.2021).
15. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27 квітня 2021 р. № 1414–ІХ. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69244 (дата звернення: 22.05.2021).
16. Про реалізацію експериментального проекту щодо проведення щокварталу моніторингу та оцінки ефективності діяльності голів обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/35-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.05.2021).
17. Рекомендація CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93> (дата звернення: 16.05.2021).
18. Черевко С. В. Удосконалення професійно-педагогічної компетентності тренерів-викладачів у процесі підвищення кваліфікації засобами формальної і неформальної освіти. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія. 2017. № 1. С. 289– 295. URL: <http://ir.duan.edu.ua/handle/123456789/2932> (дата звернення: 15.05.2021).

REFERENCES

1. Holubenko, T.O. (2017). Formalna ta neformalna osvita maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova. Serii 11, Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika: zbirnyk naukovykh prats.* Kyiv, issue 23, 153–158 [in Ukrainian].
2. Derkach, Yu. (2008). Neformalna osvita yak umova neperervnoho navchannia molodi. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, 23, 17–22. URL: <file:///C:/Users/User1/Downloads/5785-11206-1-PB.pdf> [in Ukrainian].
3. Zhykhorska, O.V. (2017). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti navchalno-dopomizhnoho personalu vyshchoho navchalnoho zakladu v umovakh intehratsii neformalnoi ta informalnoi osvity. *Extended abstract of candidate's thesis.* Kyiv [in Ukrainian].
4. Zhuravel, T., Rohozyna, Yu. (2018). Neformalna osvita yak instrument pidvyshchennia liderskoho potentsialu uchniv PTNZ. *Osvitohichnyi dyskurs, NO. 1–2 (20–21), 171–187.* [in Ukrainian].
5. Zaiarna, V. (2016). Osoblyvosti rozbudovy mizhnarodnoho spivrobotnytstva u sferi neformalnoi osvity ditei ta uchnivskoi molodi u YeS: orhanizatsiino protsesualnyi aspekt. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 6, 230–239. [in Ukrainian].
6. Zvit za rezultatamy otsiniuvannia Prohramy «Molodizhnyi pratsivnyk». Prohrama

- rozvytku OON v Ukraini v ramkakh proektu «Hromadianske suspilstvo zadlia rozvytku prav liudyny ta demokratii v Ukraini». URL: <https://youth-worker.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/oczinyuvannya-programy.molodizhnyi-praczivnyk-2014-2019.pdf> [in Ukrainian].
7. Kataloh krashchykh praktyk molodizhnoi roboty v Ukraini – 2017. URL: youth-worker.org.ua/library/katalog-krashhyh-praktyk-molodizhnoyi-roboty-v-ukrayini-2017/ [in Ukrainian].
  8. Kataloh krashchykh praktyk molodizhnoi roboty v Ukraini – 2019. URL: <https://youth-worker.org.ua/library/katalog-krashhyh-praktyk-molodizhnoyi-roboty-v-ukrayini-2019/> [in Ukrainian].
  9. Luk'ianova, L.B. (2016) Pidhotovka pedahohichnoho personalu dlia roboty z doroslymy: teoretychnyi i metodychnyi aspekty: monohrafiia. Kyiv: IPOOD NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
  10. Molodizhna robota: zapytannia ta vidpovidi. Navchalno-metodychnyi posibnyk dlia fakhivtsiv, yaki pratsiuut z moloddu. (2020). Kyiv: Derzhavnyi instytut simeinoi ta molodizhnoi polityky. URL: <https://dismp.gov.ua/molodizhna-robota-zapytannia-ta-vidpovidi/> [in Ukrainian].
  11. Pavlyk, N.P. (2017). Teoriia i praktyka orhanizatsii neformalnoi osvity molodi. Navchalnyi posibnyk. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
  12. Pantiuk, T. I. (2018). Neformalna osvita yak skladova osvity vprodovzh zhyttia: sutnist, znachennia, perspektyvy. *Innovatyka u vykhovanni*. Rivne, issue 8, 40–49 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2018_8_6 [in Ukrainian].
  13. Pro zatverdzhennia planu priorytetnykh dii Uriadu na 2021 rik: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 bereznia 2021 r. № 276-r. (2021). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-priorytetnih-dij-uryaduna-2021-s240321>.
  14. Pro zatverdzhennia Poriadku realizatsii prohramy «Molodizhnyi pratsivnyk»: zatv. nakazom M-va molodi ta sportu Ukrainy vid 19.09.2018 № 4334. (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1178-18#Text>.
  15. Pro osnovni zasady molodizhnoyi polityky: Zakon Ukrayiny vid 27 kvitnya 2021 r. № 1414–IX. (2021). URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69244.
  16. Pro realizatsiyu eksperymental'noho proektu shchodo provedennya shchokvartalu monitorynhu ta otsinky efektyvnosti diyal'nosti holiv oblasnykh, Kyivivs'koyi ta Sevastopol's'koyi mis'kykh derzhavnykh administratsiy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 24 sichnya 2020 r. № 35. (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/35-2020-%D0%BF#Text>.
  17. Rekomendatsiya CM/Rec(2017)4 Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam pro molodizhnu robotu. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>.
  18. Cherevko, S. V. (2017). Udoskonalennya profesiyno-pedahohichnoyi kompetentnosti treneriv-vykladachiv u protsesi pidvyshchennya kvalifikatsiyi zasobamy formal'noyi i neformal'noyi osvity. *Visnyk Universytetu imeni Al'freda Nobelya. Seriya : Pedahohika i psyholohiya, 1*, 289–295 [in Ukrainian].